

експертиз : наказ Міністерства юстиції України від 8 жовт. 1998 р. № 53/5.

3. Використання поліграфа: історія, методика та перспективи застосування на досудовому слідстві : [метод. рек.]. - К. : НАВС, 2010.

4. Климченко В. Раскрытие убийств / В. Климченко // Теория и практика применения полиграфа в правоохранительной деятельности. - Сочи, 1999.

5. Холодный Ю. И. Применение полиграфа при профилактике, раскрытии и расследовании преступлений / Ю. И. Холодный. - М. : Мир безопасности, 2000.

*Корчова Галина Леонідівна,
завідувач сектора з організації
науково-дослідної роботи Інституту
кримінально-виконавчої служби,
кандидат педагогічних наук, доцент;
Гришина Анастасія Вікторівна, доцент
кафедри пенітенціарної педагогіки та
психології Інституту кримінально-
виконавчої служби, кандидат
психологічних наук*

ЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ПОЛІГРАФОЛОГА В ПРОЦЕСІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ

Найбільш актуальними дослідженнями в галузі оперативно-розшукової діяльності є використання поліграфа як позитивного пізнавального невербального інструментарію у напрямі встановлення істини під час конкретної події чи факту. Тому метод « детектора брехні» у практичній діяльності поліції є важливою та необхідною технологією.

Водночас ця методика - не панацея. В основу використання поліграфа покладено той факт, що чим вагомішою є для людини інформація, яку вона намагається приховати, тим вищий рівень психологічного напруження у відповіді на конкретно поставлене запитання. Таке апаратне опитування є не

чистою комунікативною дією, а належить до досліджень психофізіологічних реакцій із застосування спеціальних технічних засобів, здатних їх фіксувати.

Дана процедура має імовірний характер і тільки орієнтуючим засобом для суб'єктів ОРД, адже результати такого спеціального психофізіологічного дослідження не є прямими доказами винності суб'єкта. Водночас процедура поліграфного аналізу психофізіологічних станів суб'єкта дозволяє скласти загальну психологічну картину конкретної події або факту.

Одним з важливих умов проведення психофізіологічного експерименту є професіоналізм поліграфолога. Важливо розуміти, що результати дослідження суб'єктивні, а отже, мають різний рівень достовірності ($p < 0,05$, $p < 0,01$, $p < 0,001$).

Розглядаючи соціальні аспекти помилки в інтерпретації результатів, слід зазначити такі особливості: освіта поліграфолога (за міжнародними стандартами поліграфолог зобов'язаний вчитися заочною формою не менше 400 годин в аудиторії); помилкова інтерпретація результатів; попередження поліграфолога; протидія (існують методи, при яких тестування може впливати на показання, використовуючи різні маніпуляції, непомітні для фахівця); стан особи, яка проходить перевірку (фізичне й психічне виснаження, психічні розлади, стан алкогольного чи наркотичного сп'яніння та ін.).

Вказуючи на психологічну складову діяльності поліграфолога, важливо розуміти основні детермінанти проведення будь-якого психологічного дослідження, а також «перекручування» впливу експериментатора на результат (за В. Н. Дружиніним [1]):

- особистість експериментатора завжди і постійно впливає на перебіг і результати експерименту;

- вплив його виявляється по-різному, залежно від типу експерименту, особистості експериментатора й особистості респондента. Під особистістю експериментатора маємо на увазі біосоціальні якості (вік, стать, культурно-релігійна, етнічна приналежність та ін.); психосоціальні якості (рівень тривожності, потреба в соціальному схваленні, агресивність,

авторитарність, інтелект, соціальний статус); ситуативно змінні (знайомство з респондентом, настрої).

Під час включення соціально-психологічних детермінант у процес взаємодії поліграфолог - респондент спрацьовує схема необієвiorизма: «стимул - проміжні змінні - реакція».

Експериментатор дає респонденту завдання, респондент їх виконує. Якщо дослідник зацікавлений у підтвердженні (або спростуванні) своєї гіпотези, то він може неусвідомлено вносити спотворення в перебіг експерименту. Такі дії експериментатора - джерело артефактів. Американський психолог Р. Розенталь [2] назвав це явище «*ефектом Пігмаліона*».

У соціальній психології відомий «ефект першого враження», який призводить до того, що вся подальша інформація, що не відповідає даному образу, може відкидатися як випадкова.

Таким чином, міжособистісна взаємодія в діаді «поліграфолог - респондент» починається вже на підготовчому етапі і триває до кінця перевірки на детекторі брехні, у тому числі під час реєстрації вегетативних реакцій.

Правильне спілкування, у самому широкому сенсі, є основним інструментом встановлення істини під час перевірки на детекторі брехні. Іноді реєстрація фізіологічних реакцій є досить незначною частиною всієї процедури опитування з використанням детектора брехні. Головне завдання поліграфолога - це формування у досліджуваного необхідної психологічної установки (або аттітюд). Це готовність, схильність суб'єкта до сприйняття майбутніх подій і дій у певному напрямі. У свою чергу, поліграфолог повинен зробити все, щоб перцептивні механізми сприйняття іншої людини мали менш стереотипний характер.

Список використаних джерел

1. Дружинин В. Н. Экспериментальная психология : учеб. для вузов / В. Н. Дружин. - [2-е изд.]. - СПб. : Питер, 2008. - С. 55-60.
2. Curtis R. C. Believing another likes or dislikes you: Behavior making the beliefs come true / R. C. Curtis, K. Miller // Journal of Personality and Social Psychology. - № 51. - P. 284-290.